

INBRENG VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 8 december 2021 inzake Voorstel tot aankoop schilderij Rembrandt door de Nederlandse staat (Kamerstuk 32 820 , nr. 455).

De fungerend voorzitter van de commissie,
Tellegen

De griffier van de commissie,
De Kler

Inhoud	blz.
I Vragen en opmerkingen uit de fracties	2
• Inbreng van de leden van de VVD-fractie	2
• Inbreng van de leden van de D66-fractie	2
• Inbreng van de leden van de CDA-fractie	3
• Inbreng van de leden van de SP-fractie	4
• Inbreng van de leden van de GroenLinks-fractie	5
• Inbreng van de leden van de Groep Van Haga	6
• Inbreng van het lid van de BBB-fractie	6
II Reactie van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	6

I Vragen en opmerkingen uit de fracties

Inbreng van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van het voorstel tot aankoop van het schilderij «De Vaandeldrager» en hebben hierover nog enkele vragen.

De leden vragen waarom de Franse regering destijds een verbod op export van het schilderij «De Vaandeldrager» instelde voor een periode van 30 maanden. Kan de Minister ook aangeven waarom de Franse regering of Franse musea niet zijn overgegaan tot de koop van «De Vaandeldrager»?

De leden van de VVD-fractie vragen of de Minister kan aangegeven welke andere kunstwerken van nationaal belang die in buitenlandse handen zijn, het kabinet nog op het oog heeft om aan te schaffen.

De leden willen graag weten op welke manier de Minister de toegankelijkheid van het schilderij «De Vaandeldrager» borgt. Op welke manier wordt het voor iedereen mogelijk om dit kunstwerk te bezichtigen, zo vragen zij.

De leden lezen dat het streven is om het schilderij een «feestelijke tournee» te laten maken langs een aantal musea in heel Nederland. Op welke manier borgt de Minister dat dit schilderij, door middel van deze tournee, te bezichtigen valt in alle delen van Nederland? Zal het konterfeitsel dan voor Nederlandse burgers gratis te bezichtigen zijn, zo vragen de voornoemde leden.

Inbreng van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van het voorstel tot aankoop van een belangrijk schilderij van Rembrandt van Rijn door de Nederlandse staat. Zij hebben daarover nog enkele vragen.

De leden begrijpen dat het kabinet de kans niet heeft laten lopen om «De Vaandeldrager» van Rembrandt in bezit te krijgen. Er is toegelicht dat het gaat om een bijzonder schilderij uit Rembrandts oeuvre, dat bovendien een belangrijk onderdeel van het ontstaan van Nederland als onafhankelijke staat representeert.

De leden van deze fractie constateren dat er in totaal € 175 miljoen is betaald voor het schilderij. Hoe is dit bedrag tot stand gekomen? Welke afwegingen zijn er gemaakt bij de besluitvorming tot aanschaf van dit schilderij? Kan nader worden toegelicht waarom deze aanschaf als een

essentiële aanvulling wordt gezien ten opzichte van andere schilderijen van Rembrandts hand? Voorts vragen zij hoeveel geld er nog resteert in het museaal aankoopfonds en wat dit betekent voor het aankoopbeleid en andere prioriteiten en keuzes, nu er € 19 miljoen uit dit fonds is ingezet voor de aankoop van «De Vaandeldrager». Welke aankopen kunnen er als gevolg van deze keuze niet worden gedaan? Welke consequenties heeft dit voor de ontwikkeling van nieuw talent, hedendaagse kunstenaars en een daarbij aansluitend aankoopbeleid? De leden vragen of de Minister de aankoop van dit schilderij ook ziet als symbool voor de waarde van kunst en nieuw talent.

De leden van de D66-fractie lezen dat het schilderij een feestelijk tournee zal maken langs een aantal musea in Nederland. Deze leden vinden het zeer belangrijk dat cultuur toegankelijk is voor zo veel mogelijk mensen en zijn dan ook positief over dit voornemen. Kan de Minister bevestigen dat het schilderij alle provincies in Nederland zal aandoen? De leden vragen voorts hoe deze tour er precies uit gaat zien. Vanaf wanneer zal deze tour plaatsvinden? Hoe zal deze tour worden vormgegeven? Speelt bijvoorbeeld ook educatie hierin een rol? Hoe zal worden gestimuleerd dat zo veel mogelijk mensen het schilderij kunnen zien tijdens deze tour, ook doelgroepen die normaliter misschien niet zo snel in aanraking komen met cultuur, zo vragen de leden.

De leden van de D66-fractie lezen dat het schilderij uiteindelijk in het Rijksmuseum zal komen te hangen. Hoe zal vanaf dan worden gestimuleerd dat zo veel mogelijk mensen die in Nederland wonen, dit schilderij kunnen bewonderen? In hoeverre zijn er plannen om dit schilderij ook in te zetten om schoolklassen te informeren over de Nederlandse geschiedenis en in het kader van cultuureducatie? Zou het bijvoorbeeld mogelijk zijn om elk kind in ieder geval één keer gratis dit schilderij te laten bewonderen tijdens de schoolperiode, zo vragen de voornoemde leden.

Inbreng van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de brief van 8 december 2021 over de aankoop van het schilderij «De Vaandeldrager» van Rembrandt door de Nederlandse staat. Deze leden waarderen het dat het schilderij met deze aankoop voor altijd in het Nederlandse publieke domein wordt gebracht, juist omdat met de aankoop van dit schilderij een ontbrekende schakel in het overzicht van het leven van Rembrandt en zijn ontwikkeling als kunstenaar kan worden toegevoegd aan de Collectie Nederland.

Met de Minister constateren de leden van de CDA-fractie dat het onderwerp van het schilderij, een vaandeldrager, een belangrijk historisch onderdeel weergeeft van de geboorte van Nederland als onafhankelijke staat, in de Tachtigjarige Oorlog, de opstand tegen het Spaanse gezag. In die zin beschouwen deze leden «De Vaandeldrager» dan ook als een voorbeeld van cultureel erfgoed dat het verhaal van onze geschiedenis vertelt.

Met de Minister hopen de leden van de CDA-fractie dat wanneer dit bijzondere portret in het publieke domein terechtkomt, zo veel mogelijk mensen hiervan kunnen genieten. De Minister schrijft dat zij zich er samen met het Rijksmuseum Amsterdam voor inzet dat het schilderij voor een breed publiek, van jong tot oud, uit binnen- en buitenland, toegankelijk zal zijn. In de brief over de aankoop van de portretten van Marten Soolmans

en Oopjen Coppit¹ schreef de toenmalige Minister dat de schilderijen weliswaar niet zouden reizen, maar door de vele activiteiten die het Rijksmuseum ontplooit fysiek of digitaal bereikbaar zouden zijn voor iedereen. De leden van de CDA-fractie juichen het toe dat nu het streven is om het schilderij een feestelijke tournee te laten maken langs een aantal musea in heel Nederland. Deze leden vragen hoe deze feestelijke tournee zal worden vormgegeven. Zij vragen welke mogelijkheden de Minister ziet om de aankoop en de tournee van dit schilderij aan te grijpen om toerisme en cultuur in de regio, bijvoorbeeld de positie van musea, te versterken.

Inbreng van de leden van de SP-fractie

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van het voorstel tot aankoop van het schilderij «De Vaandeldrager» van Rembrandt door de Nederlandse staat. Zij zijn van mening dat er met dit schilderij een mooi stuk kunstgeschiedenis naar het Rijksmuseum wordt gehaald, maar hebben toch wel wat vragen en opmerkingen bij deze aankoop.

De Minister stelt dat ze hoopt dat wanneer dit bijzondere portret in het publieke domein terechtkomt, zo veel mogelijk mensen hiervan kunnen genieten. Ze gaat zich er met het Rijksmuseum voor inzetten dat het schilderij voor een breed publiek toegankelijk wordt. De leden vragen zich af hoe deze inzet er precies gaat uitzien. Ze zijn benieuwd hoe de Minister aankijkt tegen één gratis bezoek aan het Rijksmuseum per jaar voor elke Nederlander boven de 18 jaar, tenminste wanneer «De Vaandeldrager» daar hangt. Voor personen onder de 18 jaar is toegang tot het Rijksmuseum namelijk al gratis. Ziet de Minister mogelijkheden om elke Nederlander de kans te geven dit werk gratis te bewonderen wanneer het schilderij in de eigen provincie hangt? De leden van deze fractie zijn van mening dat je door gratis toegang de drempel om het schilderij te gaan bekijken verlaagt.

Voor de aankoop van dit schilderij trekt de overheid € 150 miljoen uit. Dat is een flink bedrag. Dat valt volgens de leden moeilijk te rijmen met de magere steun die de kunst- en cultuursector heeft ontvangen. Het gemak waarmee dit bedrag wordt geregeld staat in schril contrast met de terughoudendheid waarmee de Minister de creatieve sector ondersteunt. De leden zijn van mening dat ten minste hetzelfde bedrag aan steun voor kunstenaars en andere zelfstandigen die het door de coronapandemie erg zwaar hebben, uitgetrokken moet worden. Ze zijn benieuwd of de Minister van plan is eenzelfde bedrag ter beschikking te stellen voor het creëren van een vangnet voor makers en zzp'ers in de culturele sector.

In 2019 liet de koninklijke familie kunstwerken veilen ter waarde van zo'n € 3,5 miljoen. Het vermogen van het Koninklijk Huis is te danken aan de belastingbetaler. De leden vragen zich af of het kabinet bereid is om met de koninklijke familie in gesprek te gaan over een eerste recht van koop op werken die van cultuurhistorische waarde zijn voor Nederland. In het licht hiervan vragen de leden tenslotte hoe het staat met de motie-Paternotte c.s. die de regering verzoekt in kaart te brengen welk deel van de kunstcollectie van de koninklijke familie privé eigendom is.²

¹ Kamerstuk 32 820, nr. 180

² Kamerstuk 35 570 VIII, nr. 108

Inbreng van de leden van de GroenLinks-fractie

De leden van de GroenLinks-fractie hebben moeite met het moment van de aankoop van het schilderij. De culturele en creatieve sector is enorm geraakt door de coronacrisis, met name makers en zzp'ers. Op de dag van de aankondiging van de aankoop van het schilderij is in het Kamerdebat over steunpakketten duidelijk geworden dat er voor deze groep culturele zzp'ers geen extra steun komt. Deelt de Minister de mening dat het pijnlijk is dat diezelfde dag nog blijkt dat er wél € 150 miljoen beschikbaar is voor de aankoop van een schilderij? Ziet de Minister ook dat deze twee boodschappen moeilijk samengaan? Wat zegt de Minister tegen de groep culturele makers en zzp'ers die tussen wal en schip vallen? Wat gaat het kabinet extra doen voor deze groep? De leden van de GroenLinks-fractie stellen voor om een vergelijkbaar bedrag van € 150 miljoen naar de culturele en creatieve sector te laten gaan, specifiek naar het creëren van een vangnetregeling voor makers en zzp'ers, waar artiesten maar ook geluidstechnici, podiumbouwers en andere onmisbare ondersteuners onder vallen. De voornoemde leden hebben hier een amendement voor ingediend. Zij vragen hoe de Minister hiernaar kijkt.

De leden van de GroenLinks-fractie zijn verder benieuwd hoe de onderhandelingen over dit schilderij tot stand zijn gekomen. Wanneer is bekend geworden dat het schilderij op de markt zou komen? Wanneer heeft het kabinet besloten op dit schilderij te willen bieden? Hoe is tot dit besluit gekomen? Wie is hierbij betrokken? Was er een mogelijkheid geweest om de Kamer hier eerder in mee te nemen dan wel bij te betrekken? Hoeveel andere partijen zaten achter het schilderij aan? Is er opgeboden door andere partijen waardoor de prijs verhoogd is? Is € 175 miljoen een passend bedrag voor dit type schilderij, zo vragen de leden.

De leden van de GroenLinks-fractie zijn ook benieuwd hoe vaak er in het verleden dit soort mogelijkheden voor de aankoop van kunst voorbij zijn gekomen. Op welke gronden wordt besloten om dit wel of niet te doen? Wie zijn bij deze besluiten betrokken? Hoe vaak is er in het verleden een kunstaankoop door de staat gedaan? Kan het kabinet deze kunstaankopen op een rij zetten met bijbehorende bedragen? Hoe is de verdeling van kunstaankopen over musea verdeeld? Is het evenredig verdeeld over kunstmusea in Nederland, zo vragen de voornoemde leden.

De leden van de GroenLinks-fractie lezen dat € 19 miljoen van de aankoop afkomstig is uit het museaal aankoopfonds. Waarom wordt er specifiek € 19 miljoen uit dit aankoopfonds getrokken? Hoe is de Minister tot dit bedrag gekomen? Hoeveel geld zit er in het museaal aankoopfonds? Op welke manier wordt dit fonds bijgevuld? Wie besluit over het aanvullen van dit fonds en waar komt dit geld vandaan? Kan de Kamer inzicht krijgen in het saldo van dit fonds en dit saldo ook in de toekomst blijven volgen, zo vragen de leden.

De leden van de GroenLinks-fractie lezen dat de Minister hoopt dat zo veel mogelijk mensen van het schilderij kunnen genieten als het in het publieke domein komt. De Minister wil het schilderij toegankelijk maken voor een breed publiek. Op welke manier gaat ze dit doen? Hoe zorgt ze ervoor dat iedereen een kans krijgt om van dit schilderij te genieten? De leden vragen hoe de Minister bijvoorbeeld tegenover het idee staat om elke Nederlander één keer per jaar gratis toegang te geven tot het Rijksmuseum, zeker omdat dit schilderij is aangeschaft met zo veel publiek geld.

Inbreng van de leden van de Groep Van Haga

De leden van de Groep Van Haga hebben met belangstelling kennisgenomen van de brief inzake Voorstel tot aankoop schilderij Rembrandt door de Nederlandse staat, en de bijbehorende eerste incidentele suppletoire begroting (inzake verwerving kunstwerk). Zij hebben echter nog enkele vragen.

De leden van de Groep Van Haga vragen wat dit schilderij meer bijzonder maakt dan de vele andere werken van de hand van onze vele beroemde Nederlandse schilders die ook in buitenlandse handen zijn. Wat maakt dat juist dit schilderij nu wordt aangekocht?

De leden van de Groep Van Haga vragen of de Minister heeft onderzocht of het overeengekomen bedrag in lijn is met de marktwaarde. Kan de Minister toelichten hoe deze prijs tot stand is gekomen en of er is getracht te onderhandelen over een lagere prijs? Heeft de Minister onderzocht wat de impact is van het feit dat dit aanzienlijke bedrag wordt neergeteld voor één enkel, weliswaar prachtig, kunstwerk, op de cultuursector, die het momenteel enorm zwaar heeft als gevolg van de coronamaatregelen, zo vragen deze leden.

Inbreng van het lid van de BBB-fractie

Het lid van de BBB-fractie heeft kritisch en met enthousiasme kennisgenomen van de brief van het kabinet met betrekking tot het voorstel tot aankoop van een schilderij van Rembrandt door de Nederlandse staat.

Het lid van de BBB-fractie is blij met het signaal van de Minister en het kabinet dat geld vrijmaken voor zaken die je belangrijk vindt geen kwestie is van of er geld beschikbaar is, maar waar je het voor overhebt. Het lid van de BBB-fractie zag dat eerder begin 2020 bij het beschikbaar stellen van de coronasteunpakketten en ziet dat nu bij de aanschaf van dit unieke stuk Nederlandse historie. Er is geld genoeg beschikbaar te maken. We moeten de juiste keuzes maken.

Het lid van de BBB-fractie wenst dat deze Vaandeldrager de letterlijke vaandeldrager is voor meer belangrijke besluiten, zoals het weer op orde brengen van onze zorgsector en het ruimhartig vergoeden van de aardbevingsschade in Groningen en de waterschade in Limburg.

Het gaat hier volgens het lid van de BBB-fractie in alle gevallen niet om uitgaven, maar om investeringen waarvan de waarde op de balans gezet kan worden. Het gaat om de waarde van historie en de waarde van de toekomst. Gezondheid, welzijn en rechtvaardigheid behoren namelijk tot de meest waardevolle bezittingen en balanswaarden van onze maatschappij.

II Reactie van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap